

Teachers' Views About Values Education Activities

Asuman ERGÜN, Bayburt Şehit Oktay Altuntaş İlkokulu, ORCID ID: 0000-0003-3962-5000
Sevgi KOÇ, Van Yüzüncü Yıl University, ORCID ID:0000-0002-3023-4102

Abstract

This study investigated primary school teachers' views about values education activities. The sample consisted of 40 primary school teachers in Bayburt, Turkey. Participants were recruited using purposive sampling. This qualitative study adopted a phenomenological design. Data were collected using a semi-structured interview questionnaire. The data were analyzed using descriptive analysis. Participants' views of values education activities were grouped under four themes: individual, social, universal, and traditional. Participants stated that they mostly used the methods of case study, creative drama, learning by doing and living, being a role model, question-answer, brainstorming, and animation and narration. The challenges of values education were categorized under the dimensions of school-family collaboration, family and social environment, mass media, teachers' characteristics, curricula, school management, classrooms' physical conditions, and students' characteristics. Participants noted that school-family-teacher collaboration and parental awareness activities were necessary to overcome those challenges. They also added that family and social support could help students adopt target values permanently.

Keywords: values education, values practices, teacher

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 23, No 2, 2022
pp. 729-754
DOI:10.17679/inuefd.1033206

Article Type
Research Article

Received
06.12.2021

Accepted
26.07.2022

Suggested Citation

Ergün, A. & Koç, S. (2022). Teachers' views about values education activities, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 23(2), 729-754. DOI: 10.17679/inuefd.1033206

This article was produced from the master's thesis of the first author, which was accepted by Van Yüzüncü Yıl University, in October 2021.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Values are criteria that act as rules that shape one's life and behaviors, helping one choose between the consequences of one's actions and thinking, evaluating, and acting the right way (Keskin, 2016).

One's values affect one's personality, worldview, and life. Therefore, one should recognize values, adopt new ones, and make them an integral part of their personality. Values education refers to the process in which people are encouraged to adopt new values (Yaman, 2016, s. 18). School curricula explicitly or implicitly address target values one is expected to adopt to choose the right from the wrong. Values education is one of the goals of education worldwide (Aydın & Akyol Gürler, 2020).

Education plays a crucial role in value formation, and therefore, schools can help students adopt new values. There are certain criteria to achieve effective and permanent value education: systematic school structure, qualified teachers, age-appropriate education, and controllability of individuals (Kaya & Taşkın, 2016).

Purpose

This study investigated primary school teachers' views about values education activities.

Method

This study adopted a qualitative research design, which seeks answers to the questions posed to explore the goals of people or groups about a social or human problem (Creswell, 2018). This study employed a phenomenological design, which reduces individual experiences with a phenomenon to a universal explanation (Creswell, 2018). Phenomenology is used to analyze phenomena or events that we are not entirely alien to but do not have a deep understanding or knowledge of (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Findings

Participants' views about values education activities were grouped under four themes: individual, social, universal, and traditional. The theme of "individual" consisted of 22 codes. Participants believed that values education helped students adopt new values, develop personalities and identities, and know and improve themselves. The activities performed for values education were grouped under three themes: "method, technique and strategy," "use of equipment and technology," and "extracurricular activity." The challenges of values education were categorized under eight themes: "family and social environment," "mass media," "teachers' characteristics," "school-family collaboration," "curricula," "student characteristics," "physical conditions," and "school management." Most participants (n=33) stated the "family and social environment" as the most significant challenge for values education. Nineteen participants noted that parents should be educated to raise their awareness in order to overcome the challenges. Fifteen participants remarked that family and social support could help students adopt target values permanently.

Discussion & Conclusion

Values education has individual and social benefits for students. Individual benefits are concerned with value formation, acquisition, and improvement. Individual benefits include

developing personalities and identities, adopting positive behaviors, and being sensitive to family and society. The social benefits of values education are concerned with social cohesion and positive social relations. Balcı and Yanpar Yelken (2010) argue that values affect individual and social behaviors. Being a member of society is part of social integration. Values are also material and spiritual elements that help one make sense of life.

Participants stated that they mostly used the methods, techniques, and strategies of case study, creative drama, learning by doing and living, being a role model, question-answer, brainstorming, animation, narration, and demonstration and observation in class. Reading stories, listening to fairy tales, watching movies/cartoons, and preparing boards are the most common materials, tools, and technological applications in values education. Taking walks outside, communicating with parents, and home visits are some of the extracurricular activities. Çelik (2020) found that teachers mostly used the methods of question-answer, direct instruction, case study, animation, and educational games. According to Aydın (2019), primary school teachers must employ the method of “learning by doing and living” and display exemplary behaviors during values education because behaviors influence primary school students more than words.

Some of the greatest challenges of values education for participants were indifferent and unaware parents, the discrepancy between behaviors learned in school and those observed in real life (family and environment), negative peer influence, and exposure to violent and inappropriate content in mass media. According to participants, teachers have difficulty delivering values education because some have negative and inconsistent attitudes, behaviors, and remarks, different cultural backgrounds and worldviews, and gaps in their knowledge of how to teach values.

Participants suggested activities to educate family members and raise their awareness of values to overcome the challenges of values education. They made further recommendations, such as ensuring school-family-teacher collaboration, turning values education into a separate course, integrating values into storybooks, TV shows, commercials, cartoons, and movies, and limiting students’ access to mass media.

Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Asuman ERGÜN, Bayburt Şehit Oktay Altuntaş İlkokulu, ORCID ID: 0000-0003-3962-5000
Sevgi KOÇ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, ORCID ID:0000-0002-3023-4102

Öz

Bu çalışma, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiş Bayburt ilindeki ilkokullarda görev yapan 40 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmıştır. Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Sınıf öğretmenlerine göre değerler eğitimi bireysel, toplumsal, evrensel, geleneksel olmak üzere dört temada ele alınmıştır. Sınıf öğretmenleri, değerler eğitimi uygulamalarında en çok örnek olay, yaratıcı drama, yaparak-yaşayarak, rol model olma, soru-cevap, beyin fırtınası, canlandırma, anlatım yöntem ve tekniklerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulama aşamasında karşılaştıkları sorunlar, okul-aile iş birliği, aile ve sosyal çevre, kitle iletişim araçları, öğretmen özellikleri, öğretim programları, okul yönetimi, sınıfın fiziki koşulları, öğrenci özellikleri boyutlarında ele alınmıştır. Öğretmenler karşılaşılan sorunların çözümüne öneri olarak aile eğitimleri ile aile bilinçlendirme çalışmalarının olması ve okul-aile-öğretmen iş birliği sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerine göre kazandırılmaya çalışılan değerlerin kalıcılığı aile ve sosyal çevre desteği ile sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: değerler eğitimi, değer uygulamaları, öğretmen

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 23, Sayı 2, 2022
ss. 729-754
DOI:10.17679/inuefd.1033206

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
06.12.2021

Kabul Tarihi
26.07.2022

Önerilen Atıf

Ergün, A. & Koç, S. (2022). Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 729-754. DOI: 10.17679/inuefd.1033206

Bu makale birinci yazarın, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi tarafından Ekim 2021 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Değerin ne olduğuna dair pek çok bilimsel çalışma ve araştırmalar yapılsa da birçok alan tarafından ele alındığı için tam olarak ne içerdiğine ilişkin ittifak yapılamamıştır. Bu durum değerlerin çeşitli anlamlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Değerler, bireyin yaşamına, davranışına yön veren, kural görevi gören, bireyin davranışları, sonuçları arasından seçim yapmasına yardımcı olarak bireyin doğru düşünmesinde, doğru değerlendirme yapmasında ve doğru eyleme yönlendirmesinde rehberlik eden ölçütlerdir (Keskin, 2016).

Değerler birbirinden bağımsız olmayıp, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen özelliklere sahiptir, sosyal hayatı düzenlerken toplumsal beklentilere aykırı dürtü ve davranışları sınırlandırır. Değerler arasında hiyerarşik bir düzen vardır, taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Değerin eyleme ve ideale yönelik olması bilgi ve bilmede düşünmenin, değerde ise inanmanın önemini ortaya koymaktadır ve davranışlarımız üzerinde etkin bir rol oynamaktadır. Her değerın davranışlarımız üzerindeki belirleyicilik düzeyi aynı olmamaktadır. Değerler sabit olmamakla birlikte sürekli bir değişim içindedir, bazı değerler eskiyip unutulmakta bazı değerler eskinin yerini almaktadır. Yeni öğrendikleriyle değer yargıları değişmektedir. Bunun sonucunda kişinin oluşturduğu değer sıralaması da değişmektedir. Değerler alternatifler arasından özgürce seçilebilir, geliştirilebilir, yasak ve emir, cezalandırma ve ödüllendirme veya örnekler ile bir bireyden diğerine aktarılabilirler. Değerler inançtan çok harekete yöneliktir. Toplum tarafından desteklenen, sevilen, istenilen, model olarak gösterilen ve onay gören değerler bireydeki etkisi arttırdıkça onaylanmayan değerler bireydeki etkisini yitirir, kabul görmez. Değerler, kişiden kişiye değiştiği gibi kişide zaman içerisinde değişebilir. Değerler kişiden kişiye değiştiği gibi toplumdan topluma da değişim göstermektedir. Kişi eylemlerde bulunurken değerleri referans noktası olarak görür. Değerler kişinin zihinsel ve duygusal yönünü ifade ederler. Değerler kültür içerisinde şekillenip, kültürü yönlendirici ve devamlılığını sağlayıcı bir yapıya sahiptirler. Farklılıkların olduğu noktalarda ortak bir zemin oluşturarak evrensellik sağlarlar. Değerler uzun zamanları kapsayan, toplumsal yaşamı düzenleyen insan eylemleri ve insanlar arasındaki ilişkileri etkileyen kanaatlerdir. Değer ile ilgili tanımlar ve özellikler incelendiğinde tutum, davranış, inanç, eylem, araç, ölçü kavramlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu kavramlardan yola çıkarak değer; insanların davranışlarını yönlendiren, toplumsal hayatı düzenleyen ve toplumu birleştiren, nesilden nesle aktarılan, insanlığı değerli kılan özelliklerdir. Bu özellikler ilişkiler sonucu ortaya çıkar ve insanlara düşüncelerinde yardımcı olurlar (Aktepe ve Yel, 2009; Aydın ve Akyol Gürler, 2020; Bolay, 2004; Durka, 2012; Karakaya, 2004; Keskin, 2016; Tozlu ve Topsakal, 2004; Ulusoy ve Dilmaç, 2018; Ziebertz, 2004).

Kişinin sahip olduğu değerler, gelecekteki bakış açısını, kişiliğini, hayatını belirleyecek etkenlerdir. Bu yüzden bireyin değerlerinin farkına varması, bu değerleri kazanması, yeni değerler edinmesi sonunda da bu değerleri kişiliğinin temel taşları haline getirmesi gerekmektedir. Hayat boyu devam edecek değer kazanma, kazandırma süreçlerine değerler eğitimi denilmektedir (Yaman, 2016, s. 18). Yeni yetişen bir birey, hangi davranışlarının doğru hangi davranışlarının yanlış olduğu, bireyin yaşamında hangi değerleri benimseyeceği okul ders programlarında doğrudan veya örtük olarak yer almaktadır. Dünyanın her yerinde değerlerin öğretimi, eğitimin amaçları arasında bulunmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2020).

Değerlerin oluşturulmasında en büyük görev eğitime düşmektedir. Bu noktada okul, değer eğitimi tesis edebilme potansiyeline sahip önemli bir kurumdur. Okulun planlı ve

programlı olması, nitelikli öğretmen kadrosu, bireylerin gelişmeye ve öğrenmeye açık olduğu yaşların okul dönemine denk gelmesi, bireylerin denetlenebilmesi gibi özelliklerle değerler eğitimi etkili ve kalıcı bir şekilde okullarda yapılabilmektedir (Kaya ve Taşkın, 2016). Bir öğretmenin öğrencilerle ilişkilerinin kalitesi, bir öğretmenin yapabileceği diğer her şeyin temelini oluşturmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerine değer vererek ve onlara saygı duyarak, okul işlerinde başarılı olmalarına yardımcı olur ve böylece öz saygılarını geliştirirler. Öğrencilerine model olarak hizmet ederler. Sınıf içinde ve dışında yüksek düzeyde saygı ve sorumluluk sergilerler. Öğrenciler kendilerine veya başkalarına zarar verecek eylemlerde bulduklarında öğretmen; açıklama, hikâye anlatımı, sınıf tartışması, olumlu davranışları teşvik etme ve düzeltici geribildirim yoluyla doğrudan ahlaki talimat ve rehberlik sağlar (Lickona, 1997).

Alanyazında değer kavramı ve değerler eğitimi incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin değer eğitimine, değer eğitiminde etkili olan faktörlere ve değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri (Aksoy, 2017; Ateş, 2014; Aydın, 2019; Çelik, 2020; Eryılmaz, 2016; Gözel, 2018; Gürhan, 2017; Kara, 2017; Taymur, 2015), öğretmenlerin değerler eğitiminde kullanılan araç-gereç ve materyallere ilişkin görüşleri (Abukan, 2019; Uzuner, 2019), sosyal bilgiler dersinde ve müfredatında yer alan değerler eğitimi ve değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri (Baysal, 2013; Can, 2008; Öğretici, 2011; Yalçın, 2019), okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine, değerler eğitimi programına ve değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri (Çetin Korkmaz, 2019; Eren, 2018; Erkuş, 2012; Kuzu, 2015; Yıldırım, 2019), farklı branşlardaki öğretmenlerin değerler eğitimi, değerler eğitimi programı ve değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri (Baydır, 2018; Çelik, 2020; Özdemir, Boydak Özkan ve Akgün, 2017; Özdaş, 2013; Şentürk, 2020), sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitimle kazanması gereken değerlerin yönetici görüşleri açısından değerlendirilmesi (Sezer, Karabacak, Küçük ve Korkmaz, 2020) değerler eğitimine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri (Acar Başgeçmez ve Er, 2017; Kurtdede Fidan, 2009; Şahin, 2019), üstün yetenekli öğrencilerde değerler eğitimine ilişkin idareci ve öğretmen görüşleri (Turgut Yıldırım, 2019) incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı ilköğretim öğretmenlerinin değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenler için değerler eğitimi ne ifade etmektedir?
2. Öğretmenlere göre değerler eğitiminin öğrencilere ne tür kazanımları olmaktadır?
3. Öğretmenler değer eğitiminde hangi yöntem ve teknikler uygulamaktadır?
4. Öğretmenlerin değerler eğitiminde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
5. Öğretmenlerin değerler eğitiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?
6. Öğretmenler değer eğitimi kazandırma sürecinde hangi değerlendirme yaklaşımlarını kullanmaktadır?
7. Öğrencilere kazandırılmak istenen değerler kalıcılık sağlıyor mu?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal veya beşerî sorun olarak görülen bir problem ile ilgili bireylerin veya grupların amaçlarını keşfetmeye yönelik oluşturulan araştırma sorularının çalışılmasına dayanmaktadır (Creswell, 2018). Bu

araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmıştır. Olgubilim, bir olguyla ilgili bireysel deneyimleri evrensel nitelikteki bir açıklamaya indirgemektedir (Creswell, 2018). Olgubilim çalışması, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tamamen yabancı olmayan aynı zamanda da anlamını tam olarak kavrayamadığımız bu olguları araştırmayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla öğretmenlerle yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Bayburt ilinde görev yapmakta olan 40 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen olgu, olay ve durumların derinlemesine çalışılmasına, keşfedilmesine ve açıklanmasına olanak vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde önceden belirlenmiş ölçütü karşılayan durumlar çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda örnekleme belirleme kriteri meslekte en az 3 yıldır çalışan ve aynı branştan oluşan sınıf öğretmenleri seçilmiştir.

Tablo 1

Çalışmaya Katılan Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler

Değişken		<i>f</i>
Cinsiyet	Kadın	18
	Erkek	22
Mesleki Kıdem Yılı	1-5 yıl	3
	6-10 yıl	21
	11-15 yıl	6
	16 yıl ve üzeri	10
Okutulan Sınıf Düzeyi	1. sınıf	9
	2. sınıf	12
	3. sınıf	10
	4. sınıf	9
Görev Yapılan Yerleşim Birimi	Köy	9
	İlçe/Merkez ilçe	10
	il	21
Seminer/Eğitim Alma Durumu	Evet	15

Verilerin analizi

Öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; araştırma sorularına göre bir çerçeve oluşturma ve çerçeveye göre temaların belirlenmesi, tematik çerçeveye göre elde edilen verilerin okunup, düzenlenmesi, düzenlenen bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada elde edilen verilerin analizinde güvenilirliği sağlamak için elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve kodlayıcılar arası uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası uyuma bakmak için Miles ve Huberman (1994) ortaya koyduğu formül (Güvenirlilik=Görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) kullanılmış ve kodlayıcılar arası uyum %80 olarak hesaplanmıştır. Araştırmacıların farklı olarak değerlendirdikleri kodlar üzerinde uzlaşmaya gidilmiştir.

Bulgular

1. Sınıf öğretmenleri için değerler eğitimi ne ifade etmektedir? Sorusuna ilişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine, değerler eğitimi sizin için ne ifade etmektedir sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplardan elde edilen verilerden kodlar oluşturulmuştur. Kodlar, benzerlikleri açısından gruplandırılarak temalar elde edilmiştir ve şekil 1’de gösterilmiştir.

DEĞERLER EĞİTİMİ	TEMALAR	KODLAR
	BİREYSEL (22)	Kişilik ve kimlik oluşturma (4) Değer kazandırma (3) Kendini tanıma ve geliştirme (3) Değer öğretimi (2) İnsani özellikler, insan olmak (2) Mutlu ve huzurlu yaşam (2) Sorumluluk sahibi olma (2) Bireysel farkındalık (1) Davranışların özü (1) Rol model olma (1) Eğitim (1)
	EVRENSEL (12)	Olumlu davranış kazandırma (4) Ahlak kuralları, terbiye (4) İnsan yetiştirme (4)
	GELENEKSEL (7)	Duygu, kültür ve değer aktarımı (5) Milli ve manevi değerler (2)
	TOPLUMSAL (9)	Toplumsal saygı, toplumda yer edinme (2) Hayatın içinden, uygulama ile verilen (2) Toplumu oluşturan temel taş, öz (2) Toplumsal uyum ve etkileşim (2) Ailede kaybedilen, eksik kalan (1)

Şekil 1. Değerler eğitime ilişkin tema ve kodlar

Sınıf öğretmenleri için değer eğitimi *bireysel*, *toplumsal*, *evrensel* ve *geleneksel* olmak üzere dört temada ele alınmıştır. Temalara bakıldığında en çok “Bireysel” temasında (22) kod üretilmiştir. Değerler eğitiminin bireysel olarak kişilik ve kimlik oluşturmada, bireyin kendini tanıması ve geliştirmesinde rol oynadığı, değerlerin kazandırılmasını sağladığı belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi insanların vatanını, milletini seven, kültürüne bağlı, merhametli, vicdanlı birey olarak kendini geliştirmesi ve etrafındaki kişilere bu değerlere göre yaklaşmasıdır.” K25

“İnsanın farklı özellikleri ile bir bütün olarak kişilik oluşturmalarıdır. Bireyi insan yapan değerlerdir.” K32

“Değerler eğitimi insan olmak demektir. İnsanı bütün özellikleri ile benimsemek için değerler eğitiminin mutlak suretle verilmesi gerekir.” K30

Sınıf öğretmenleri görüşlerine göre evrensel temada 12 kod oluşturulmuştur. Evrensel temasında bireye olumlu davranış kazandırma ve insan yetiştirme, ahlaki kurallar görüşler doğrultusunda belirlenmiştir. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Her insanın edinmesi gereken insani özelliklerdir.” K10

“Çocuğun çevresine ve çevresindeki insanlara karşı nasıl davranması gerektiğini bilmesi, doğru davranış sergilemesi, göstermesidir. Toplumda saygı görebilmesi için gösterdiği davranış bütünleridir.” K14

“İnsanın kendi öz benliğine, yaratılış amacına uygun yaşamasıdır. Toplum içerisinde kendisine düşen görevleri tam olarak yerine getirmesidir. Yaşamımızdaki olumsuzlukları bir kenara bırakarak yaşanılabilir bir çevre oluşturmaktır. Kendi benliğimizden ziyade toplumumuzun benliği ve çıkarlarını ön plana çıkarmaktır. Kısacası aileden başlayıp toplumun en üst katmanlarına kadar değerli insanlar yetiştirip birbirimize saygılı yaşamaktır.” K29

Toplumsal temasında sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre 9 kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre değerler eğitimi, toplumda saygı kazandıran ve yer edinmeyi sağlayan, toplumu oluşturan temel taş olarak görülmüştür. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bir toplumu oluşturan temel taşlardan biridir. Değeri olmayan toplum kaybolmaya mahkumdur. Değerlerimize sahip çıkarsak bizim de toplum olarak değerimiz artar. Yaşam tarzımızı, yönünü hatta seçeceğimiz meslekte bile değer yargılarımız ön plandadır.” K1

“Bizi biz yapan ve toplum olmamızı sağlayan olgular bizim değerlerimizdir. İnsan olmamızın varoluşunda da yine bu değerler yatar. Değerlerimiz sayesinde kendimizi, özümüzü tanır ve buna göre bir yaşayışımız olursa ancak bu sayede kalkınır ve toplum olarak gelişiriz.” K23

“İnsanın kendi öz benliğine, yaratılış amacına uygun yaşamasıdır. Toplum içerisinde kendisine düşen görevleri tam olarak yerine getirmesidir. Yaşamımızdaki olumsuzlukları bir kenara bırakarak yaşanılabilir bir çevre oluşturmaktır. Kendi benliğimizden ziyade toplumumuzun benliği ve çıkarlarını ön plana çıkarmaktır. Kısacası aileden başlayıp toplumun en üst katmanlarına kadar değerli insanlar yetiştirip birbirimize saygılı yaşamaktır.” K29

Geleneksel teması ise en az kod (7) oluşturulan tema olmuştur. Bir sonraki nesillere duygu, kültür ve değer aktarımı, milli ve manevi değerler ise geleneksel temasında yer almıştır. Bu temaya ilişkin sınıf öğretmenlerinin düşünceleri şu şekildedir:

“Kendi kültürümüzü, inancımızı öğrenip yaşayıp ve davranışa aktarmaktadır. Davranışa dönen her değeri sosyal çevre içinde model olarak insanlara yansıtmaktadır.” K5

“Değerler eğitimi insanların vatanını, milletini seven, kültürüne bağlı, merhametli, vicdanlı birey olarak kendini geliştirmesi ve etrafındaki kişilere bu değerlere göre yaklaşmasıdır.” K25

“Kaybetmek üzere olduğumuz milli, ahlaki ve kültürel değerlerimizin yeniden kazanımını sağlama eğitimidir.” K38

2. Değerler eğitiminin öğrencilere kazandırdıkları nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlere, değerler eğitiminin öğrencilere ne tür kazanımları olmaktadır sorusu sorulmuştur ve cevaplara göre gruplandırılma yapılmıştır.

Değerler Eğitiminin Öğrencilere Kazanımları	
Bireysel Kazanımlar (42)	Değerlerin gelişimi (5) İyi insan olmak (1) Kendini geliştirme (4) Bilinç kazanımı (1) Olumlu davranış geliştirme (4) Değer öğrenimi (1) Kişilik ve kimlik oluşumu (3) Değer oluşturma (1) Duyarlılık kazanma (3) Hayata hazırlama (1) Duyusal ifade (1) Empati yapabilme (1)Başarı ve mutluluk (1) Ahlak sahibi olma (1) Farkındalık kazanma (1) Duyguların kontrolü (1) Düşünmeye yöneltme (1) İnsan olma becerisi (1) İyi niteliklere ulaşma (1) Kendini değerli kılma (1) Erdemlere sahip olma (1) Değerleri içselleştirme (1) Eksiklikleri tamamlayıcı (1) İstenilen birey olabilmek (1) Değişime ve yeniliğe açıklık (1) Öz değerlendirme yapabilme (1) Teori kazanımı, pratik yoksunluğu (1) Değerleri kavrayan, vansitan birev vetistirme (1)
Toplumsal Kazanımlar	Toplumsal uyum ve birliktelik (7) İlişkilerde yardımcı (2) Toplumun kodu (1) Sosyal hayata hazırlık (1) Köklere bağlılık (1)Topluma değer katma (1) Kültürü özümseme (1) Sosyal ilişkilerde gelişim (1) Birlikte yaşama kültürü (1) Yozlaşmış kanun ve kuralları zamana göre tekrar uyarılama (1)

Şekil 2. Değerler eğitiminin öğrencilere kazandırdıkları

Sınıf öğretmenleri, değerler eğitiminin öğrencilere kazanımlarını “Bireysel” (42) ve “Toplumsal” (17) olmak üzere iki temada ele almıştır. Sınıf öğretmenleri, bireysel kazanımlar olarak bireylerin değerleri oluşturma, öğrenme ve değerlerin gelişimini kazandırdıklarını belirtmişlerdir. Kişilik ve kimlik oluşumunda, olumlu davranış geliştirmesinde değerler eğitiminin önemine vurgu yaparak aileye, topluma ve insanlara karşı duyarlı olmayı kazandırdığını ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Öğrencilerimiz değerler eğitimi ile öğrendikleriyle iyi insan olabilmek için gerekli erdemlere sahip olurlar. Bu doğrultuda da hayatlarını yönlendirirler.” K2

“Öğrencileri, köklerini sınırsız tutan diğer yandan da dünya ile entegre olabilen, ufku geniş, önyargısız, ilgiye, yeniliğe açık insanlar olarak yetiştirir.” K5

“Eğitimin ana temeli değerlerdir. Okulda ve ailede değerlerini doğru şekilde alan ve bunu benimseyen öğrencinin hayat başarısı ve mutluluğu kaçınılmazdır.” K9

Değerler eğitiminin toplumsal kazanımları incelendiğinde toplumsal uyum ve birlikteliğin kodu olarak değerleri görmüşler ve sosyal hayatta ilişkilerde yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin bazı ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Toplumsal uyumunu sağlar, çatışmaları önler. Doğru olarak kabul edilen olguların edindirilmesini sağlar. Evrensel olarak “iyi” diye tanımlanan niteliklere kavuşmasını sağlar.” K12

“İnsanlarla daha iyi iletişim kurabilmekteler. Etraflarına karşı duyarlılığı artıyor. Arkadaşlarıyla empati kurma yeteneği arttıkça arkadaşlarıyla bağları güçleniyor.” K25

“Çocuğun iyi yönlerini ortaya çıkararak kişilik gelişimini destekler. Bireyin dolayısıyla toplumun insani değerlerinin yüksek olmasını sağlar.” K39

3. Değerler Eğitimi Uygulamalarında Yapılan Çalışmalar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine, değerler eğitiminde uyguladığınız yöntem ve teknikler nelerdir sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara göre gruplandırılma yapılmıştır.

Değerler Eğitimi Uygulamalarında Yapılan Çalışmalar	
Yöntem, Teknik ve Strateji (95)	Örnek olay (13) Yapararak-yaşayarak (12) Yaratıcı drama (12) Soru-cevap (9) Rol model olmak (8) Beyin fırtınası (5) Canlandırma (4) Anlatım (4) Ders içi (4)Gözlem (2) Gösteri (2) Buluş yolu (1)Anı (1) Münazara (1)Oyun (1)Tümevarım (1)Proje (1) Doğaçlama (1)Taklit (1) Doğru-yanlış (1) İş birliği (1) Grupla çalışma (1) Sunuş yolu (1) Zihin geliştirme (1) Ödüllendirme (1) Problem çözme (1) Görsel okuma (1) Öykü tamamlama (1) Sosyal etkileşim (1)Geleneksel- davranışçı (1)Yaratıcı yazma çalışmaları (1)
Araç-Gereç ve Teknoloji Kullanımı (26)	Hikâye (5) Film- çizgi film (4) Masal (4) Pano (4) Örnek şahsiyetler (2) Video (1) Kukla (1) Sunu (1) Metin (1) Oturma düzeni (1) Animasyon (1) Okuma ve anlama çalışmaları (1)
Ders Dışı Etkinlik (4)	Veli iletişimi ve ziyaretleri (3) Çevre yürüyüşleri (1)

Şekil 3. Değerler eğitimi uygulamalarında yapılan çalışmalar

Değerler eğitimi uygulamalarında yapılan çalışmalar incelendiğinde “yöntem, teknik ve strateji”, “araç-gereç ve teknoloji kullanımı” ve “ders dışı etkinlik” olmak üzere üç temada ele alınmıştır. “Yöntem, teknik ve strateji” (95) teması en çok kod oluşturulan tema olmuştur. Sınıf öğretmenleri, değerler eğitimi uygulamalarında en çok yöntem, teknik ve strateji olarak örnek olay, yaratıcı drama, yaparak-yaşayarak, rol model olma, soru-cevap, beyin fırtınası, canlandırma, anlatım, ders içinde, gösteri, gözleme ağırlık vermişlerdir. “Araç-Gereç ve teknoloji Kullanımı” temasında 26 kod oluşturulmuştur. Hikâye okuma, masal dinleme, film-çizgi film izleme, pano hazırlama değerler eğitiminde en çok kullanılan araç-gereç ve teknolojik uygulamalarıdır. “Ders dışı etkinlik” (4) temasında ise çevre yürüyüşlerinin yapılması, veli ile iletişim kurulması, ev ziyaretleri yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri şöyledir:

“Değerler eğitimi açısından öğretmen olarak bence en iyi yöntem rol model olmak. Yaşları küçük olduğu için sınıf öğretmeni onların gözünde bazen anne-babadan daha önemli bir yere sahip oluyor. Çocuk sevdiği-değer verdiği kişi gibi olmak istiyor. Biz öğretmen olarak değerlerimizi duruşumuza yansıtırsak yeterli olur diye düşünüyorum.” K1

“Evrensel manada birtakım değerleri kendisinden sonra gelecek nesillere aktarmak isteyen kişi sadece bu değerleri söylemekle yetinmez aynı zamanda bu değerleri yaşamakla da yükümlüdür. Değerleri içselleştirmiş, değerlerin önemine kendisi de inanmış bir öğretmenin rol model olarak öğrencilerin üzerindeki etkisi çok daha büyük olacaktır.” K3

“Değerler eğitimi bir ders olarak değil de öğrenci ile iletişim halinde olduğum her an uygulamaya çalışıyorum. Bir şey anlattığında onu dikkatli dinleyerek, sevdiğinde onunla

sevinerek, üzgün olduğunda ne derdi olduğunu anlamaya çalışarak, benimle konuştuğunda gözlerinin içine bakarak nezaket, dinleme, saygı, sevgi gibi değerleri yaşayarak- yaşatarak öğrenmeye çalışıyoruz.” K4

“Değerler eğitiminde uyguladığım yöntemler; hikâye okumak, okutturmak, canlandırma yapmak, görsel okuma yaptırmak, değerler eğitimi uygun kısa film izletmek.” K6

“Drama, masal veya hikâye anlatımı, değer ile ilgili görsel yayınlar (çizgi film, animasyon vb.) izletimi, soru-cevap tekniği, canlandırma, kukla oynatma vb.” K8

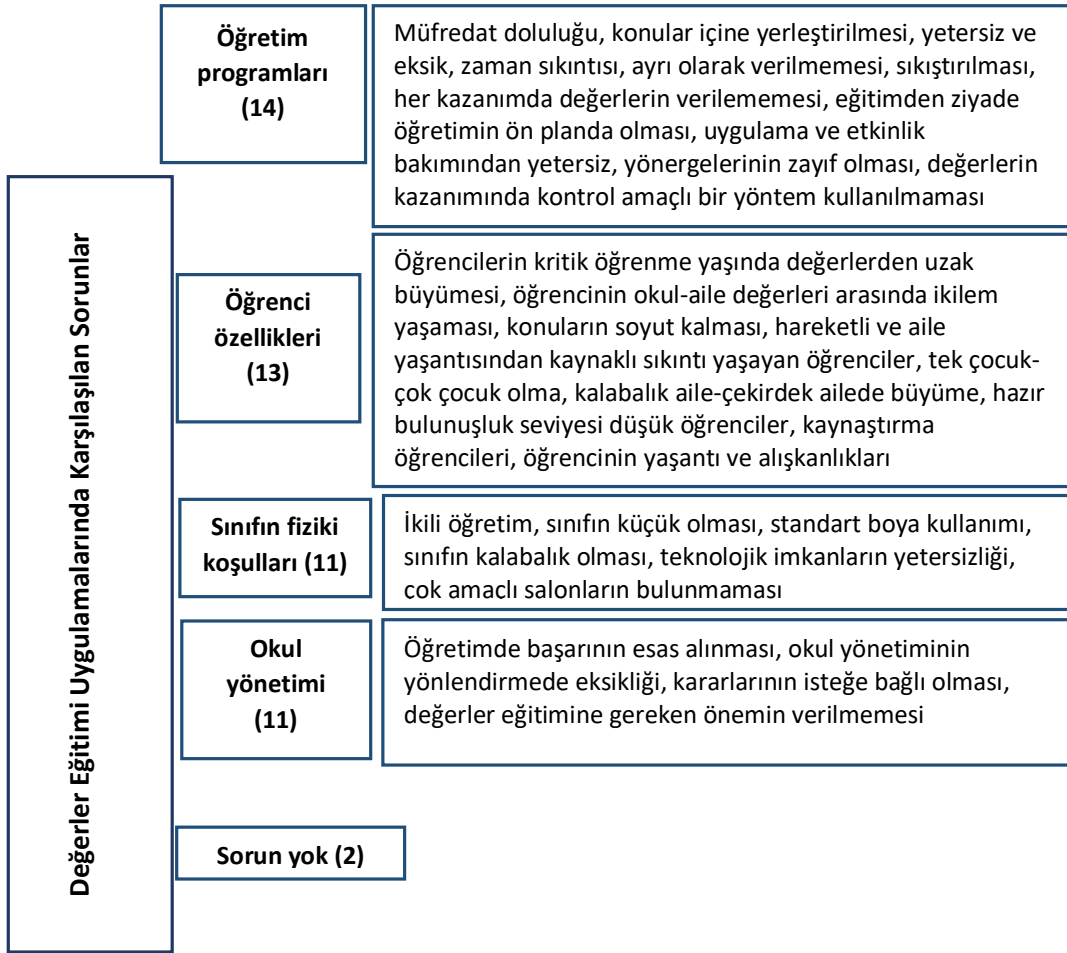
“Uygulamaya yönelik etkinlikler yaparım. Misafirperverliğe yönelik diğer okullardan öğrenci ağırlarız, yemekler verilir paylaşımlar yapılır. Temizlik değerinde çevreyi temizleriz, doğa yürüyüşü yaparız. Daha çok uygulamaya yönelik ve pratik etkinlikler yaptırırım. Görsel sunular, pano hazırlama da oluyor.” K16

“Her ay bir değer belirleyerek o değerlerle ilgili olarak resim, şiir gibi çalışmalar hazırlatarak, pano oluşturma yapılır. Ayın değeri ile ilgili örnek olay, örnek şahsiyet anlatma ve sonrasında ayın değeri ile ilgili örnek davranışları sergileyen öğrencileri ödüllendirme, dersler içerisinde değerler eğitimi ile ilgili olacak bir konu gündeme geldiğinde sunuş yoluyla o değeri öğrencilerle paylaşmak. Ayın değeri ile ilgili sınıf içerisinde film izletme. Değerler ile ilgili öğrencilere örnek olma. Bir öğretmen olarak veliler ile iletişime geçerek öğrenilen davranışların kalıcılığını sağlama adına evde de davranışları takip etme, kontrol etme. Yine sınıfta beyin fırtınası, sunuş yolu ve buluş yolu gibi çeşitli yöntem ve teknikleri uyguluyorum.” K22

4. Değerler Eğitiminde Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine, değerler eğitiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara göre çeşitli boyutlarda gruplandırılma yapılmıştır.

Değerler Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar	Aile ve sosyal çevre (33)	Olumsuz akran etkisi, bölgesel kültürel farklılıklar, ailenin ilgisizliği ve bilinçsizliği, ailenin çocukların her istediğini yapmaları, ailenin yapılan uygulamalara destek vermemesi, gelişen ve değişen topluma ayak uydurulamaması, farklı inançlardan dolayı farklı değerlerin bulunması, ailenin ve çevrenin olumsuz yönlerinin örnek alınması, okulda verilen davranışlar ile aile ve çevredeki davranışların çatışması, bazı değerlerin toplumda hak ettiği değerleri görmemesi
	Kitle iletişim araçları (28)	Televizyon dizilerinde değerlerin az olması, şiddet içerikli ve kazanma hırslının olduğu oyunların oynanması, ahlaka aykırı dizilerin ve uygun olmayan içeriklerin izlenmesi, kitle iletişim araçlarının ödül olarak verilmesi, yerel değerlerin verilmesini zorlaştırması
	Öğretmen özellikleri (19)	Empati kuramaması, olumsuz öğretmen tutumu, yanlış uygulamaların yapılması, davranış ve sözlerin tutarlı olmaması, çocuk seviyesine inemeyip öğrenciyi anlayamaması, nasıl ve ne şekilde davranması ve öğretmesi konusunda eksiklik, öğretmenlerin, öğrenciler hakkında bilgi sahibi olmaması, öğretmenlerin kültür ve düşünce yapılarının farklı olması
	Okul-aile iş birliği (17)	Aile-okul kopukluğu, okulların gezi, ziyaret, sportif ve sanatsal etkinliklerle sınıf dışı ortamlarda faaliyetler gerçekleştirilmemesi

Şekil 4. Değerler eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminde karşılaştıkları sorunlar “aile ve sosyal çevre”, “kitle iletişim araçları”, “öğretmen özellikleri”, “okul-aile iş birliği”, “öğretim programları”, “öğrenci özellikleri”, “sınıfın fiziki koşulları”, “okul yönetimi” olmak üzere sekiz temada gruplandırılmıştır. Sınıf öğretmenleri en çok “aile ve sosyal çevre” temasında yaşanan sorunlar ele alınmıştır. Bu temada 33 sınıf öğretmeni görüşlerini belirtmiştir. Ailenin ilgisizliği ve bilinçsizliği, uygulamalara destek vermemeleri, okulda verilen davranışlar ile aile ve çevreden öğrenilen davranışların çatışması, olumsuz akran etkisinin olması bu temada karşılaşılan sorunlardandır. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“En büyük sorun aile ve çocuğun çevresi bence. Okulda farklı çevresinde farklı davranışlar gören çocuk bocalıyor, ikileme yaşıyor. Okulda farklı evde farklı davranışlar görünce karmaşa yaşıyor. Okuldaki davranışlar evde desteklenirse anlam kazanır, pekişir.” K1

“En önemli problem farklı inançlardan dolayı farklı değerlerin bulunması, bunların kategorize edilmesi biraz zor olduğu için kabataslak olarak veriliyor. Genel olarak değerlerin kabulü var ancak uygulamada yok. Yalan söylememesi gerektiğini biliyor beyaz yalan söylüyor. Bu da çocuğun kazanmasına engelliyor. Davranışsal öğrenmenin temeli akranlarından geçer. Genç birey kolay davranışı gördüğünde kolayı seçiyor, akranlarında bir davranış gördüğünde onu taklit ediyor.” K12

“Okulda yapılan etkinlikler ile aile örtüşmüyor, uyum sağlayamıyor. Mesela lakap takmanın, alay etmenin kötü bir şey olduğundan bahsediyorum, aile birini tanımlarken şişko vb. lakaplar takıyor. Sosyal çevredeki ortamı, arkadaş, mahalle ortamı ile bizim öğrettiklerimiz çelişiyor. Çocuk çatışmada kalıyor ve gördüğünü uyguluyor.” K17

Kitle iletişim araçları ise ele alınan temalardandır. Bu temada 28 sınıf öğretmeni yaşadıkları sorunları belirtmişlerdir. Kitle iletişim araçlarında değerlerin az olması, öğrencilerin şiddet içerikli ve kazanma hırsı olan oyunların oynanması, ahlaka aykırı dizilerin ve uygun olmayan içeriklerin izlenmesi ise verilmek istenen değerlerin kazanımında sorun çıkarmaktadır. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda alıntılmalarda yer verilmiştir:

“Değerler eğitiminin önündeki en büyük engel kesinlikle kitle iletişim araçları. Çocuğun internette oynadığı şiddet içerikli oyundan, ailesi ile birlikte ahlaka aykırı izlediği diziler önemli bazı değerlerin kazanılmasını engeller.” K4

“İnternet ise sınırsız bir dünya, olumlu ve olumsuz davranışların tamamını içermekte ancak bu davranışların iyi-kötü, olumlu-olumsuz diye değerlendirmeleri bulunmamakta, bu dünyaya giriş yapan öğrenci ahlaki değerleri oluşmadığı için gördüğü davranışı kopyalıyor bu da eğitimde boş bir araziye ev yapmak yerine yapılan evi yıkıp yapmaya mecbur bırakıyor.” K12

“Okul ve aile arasındaki birliğin planlı bir şekilde olması gerekir. Her okulun bir kültürü ve değerleri var. Aynı şekilde ailelerin de öyle. Öğrencilere değerler eğitimi verilirken okul kültürü ile aile kültürü arasındaki fark minimuma indirilmeli ya da olmamalı. Değerlerimiz, bizi ve toplumu yansıttığı için bir denge unsuru olmalıdır.” K23

Öğretmen özellikleri temasında 19 sınıf öğretmeni sorunlarını belirtmiştir. Değerler eğitiminde öğretmenin olumsuz tutumu, davranış ve sözlerinin tutarlı olmaması, öğretmenlerin kültür ve düşünce yapılarının farklı olması ve verilecek değerlerin ne şekilde ve nasıl verilmesi gerektiği konusunda eksiklik olması karşılaşılan sorunlardandır. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda alıntılmalarda yer verilmiştir:

“Öğretmen rol model olduğu için davranışları ile sözleri tutarlı olmadığında da sıkıntı yaşıyoruz.” K11

“Erken çocukluk düzeyindeki öğrenci, kıymet verdiği bireyi rol model olarak belirler ve sevgi bağı ile bağlanır. Öğretmen de bu bağların birincisidir. Öğretmenin sahip olduğu ancak uygulamadığı değer teoride kalmakta uygulamaya dönmemektedir. Öğrenci öğretmenden görmediğinde bu değer de davranışa dönmemektedir.” K12

“Öğretmenin bilgi eksikliğinin olması, yanlış uygulamalar yapması, çocuk seviyesine inemeyip öğrenciyi anlayamaması, empati kuramaması olumsuz yönde etkiliyor.” K17

Okul- aile iş birliği temasında 17 sınıf öğretmeni yaşadıkları sorunları belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri, okul ve ailenin birbirinden kopuk olduğunu belirterek okul-aile iş birliğine dikkat çekmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda alıntılmalarda yer verilmiştir:

“Aile içindeki olumsuz değerleri okuldaki arkadaşlarına aktarması, öğrencinin okul-aile değerleri arasında sıkışık kalması.” K9

“Okulda verdiğimiz ailede desteklenmiyor. Verdiklerimiz aile ile örtüşmüyor, askıda kalıyor. Velilere kavramları yerleştirmeye çalışıyoruz ama olmuyor bu akademik olarak da davranış, değer olarak da öyle. Öğrencilere çöp atılmaması gerektiğini öğretiyoruz. Daha sonra aile yere

çöp atıyor veya misafirperverliğin öneminden bahsediyoruz. Çocuk ailesinin misafir istemediğine dair bir olayı anlatıyor. Bu sefer aile ile okul örtüşmüyor. Biz çaba veriyoruz dışarı çıkıyor verdiklerimiz gidiyor.” K16

“Okul, doğru davranışı verme yönünde. Ailede verilen bu değer uygulanmadığında çocuk çatışma içerisinde kalıyor. Biliyor ama uygulayamıyor.” K20

Öğretim programları temasında 14 sınıf öğretmeni görüşlerini söylemiştir. Sınıf öğretmenleri, öğretim programlarında değerlerin konuların içine yerleştirildiğini, her kazanımda verilemediğini, uygulama ve etkinlik bakımında yetersiz kaldığını, değerlerin kazanımında kontrol amaçlı bir yöntem kullanılmadığını belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda alıntılmalarda yer verilmiştir:

“Bütün derslerin içerisinde değerler var, yerleştirilmiş ancak müfredat çok dolu olduğu için zaman sıkıntısı yaşıyor ve üstten geçiliyor ayrı bir ders olmadığı için çok başarılı olamıyorum.” K11

“Öğretim programları teoride kalıyor, uygulama etkinlik bakımından yetersiz, yönergeleri zayıf.” K15

“Öğretim programlarına baktığımızda her konuda değer kavramını veremiyoruz. Her kazanıma uymuyor. Bazı kazanımlarda ise birden çok değeri vermek gerekiyor bu da zaman açısından sıkıntı çıkartıyor.” K17

Öğrenci özellikleri temasına 11 sınıf öğretmeni görüşlerini belirtmiştir. Öğrenci özellikleri teması incelendiğinde öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesine dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda verilmek istenen değerlerin, ilkökul öğrencilerine göre soyut kalması değerlerin kazandırılmasında zorluk oluşturmaktadır. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşlerine aşağıda alıntılmalarda yer verilmiştir:

“Tek çocuklu bir ailenin çocuğu veya çok çocuklu bir ailenin çocuğu, uzun süre sonra olan çocuk, kalabalık ailede büyüyen çocuk, çalışan bir annenin çocuğu gibi farklılıklar günümüz çağında karşımıza çıkmaktadır. Unutulmamalıdır değerler eğitiminin başlangıcı okul denem sosyal alan değil ailedir.” K12

“Öğrencinin aile ortamı, yakın çevresi, geçmişteki birikimleri bu süreç açısından önemli özellikler. Eksi olan özelliği nötre getirip daha sonra pozitif olmasını sağlıyoruz aynı zamanda öğrenci ailede geriye ket vuracak. Aile öğretmen çatışması yaşayacak.” K16

“Öğrencinin özelliklerini aile oluşturuyor. Öğrenci saldırgansa, uyumsuzsa, kapanıksa değerlerin verilmesinde sıkıntı yaşıyor. Kaynaştırma öğrencilerinde değerleri vermek zor oluyor.” K17

Sınıfın fiziki koşullarında 11 sınıf öğretmeni sorunlarını belirtmiştir. Sınıfların küçük ve kalabalık olması ise yapılan çalışmalarda sorun olmaktadır. Bu temaya ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda alıntılmalarda yer verilmiştir:

“Sınıfın küçük olması, pano kullanımımızı etkiliyor. Değerler eğitimine köşe yapmak istiyoruz ancak sınıf yeterli olmuyor.” K13

“Sınıfın kalabalık olması yaratıcı drama etkinliklerinde zorluk çıkarıyor.” K17

“Sınıfların kalabalık olması çocuklara ulaşmamızı zorlaştırıyor.” K31

Okul yönetimine ilişkin sorunlara dikkat çeken 11 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Okul yönetiminin başarı odaklı olması, öğretmenleri ve öğrencileri yönlendirmede yetersiz kalması,

değerler eğitimine gereken önemin verilmemesi karşılaşılan sorunlardandır. Sınıf öğretmenlerinin düşünceleri aşağıda verilmiştir:

“Okul yönetiminin ilkokul haricinde biraz da veli beklentisi ve ülkemizde başarı göstergesinin sınav odaklı olmasından dolayı tek kaygısı öğretimde başarıdır. Değerler eğitimi ile ilgili en büyük kaygısı ise okulda disiplin sorunu çıkmamasıdır. Bu da değere sahip birey değil baskılanmış birey ortaya çıkarır. Sınıflardaki lise modeli uygulandığında ve odak nokta bilgi edindirme kaygısı olduğundan değerler eğitimi arka planda kalmaktadır.” K12

“Okul yönetimi lokomotif görevi yapar. Çalıştıran da odur yaptıran da odur. Bu yüzden öğretmenlerin etkisini yönetimde görebiliriz. Moralli bir şekilde öğretmeni dizayn ederse öğretmen de öyle olur.” K2

“Okul yönetiminin desteği çok önemli. Farklı etkinliklerde desteklemesi gerekiyor. Sınıf ve okulun fiziki koşulları bazı etkinlikleri düzenlerken etkili oluyor.” K35

Hiçbir sorunla karşılaşmayan 2 sınıf öğretmeni bulunmaktadır.

“Yoktur.” K37

“Herhangi bir sorunlar karşılaşmadım.” K40

5. Değerler eğitiminde karşılaştığınız sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine, değerler eğitimini kazandırma noktasında yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerileriniz nelerdir sorusu sorulmuştur. Yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri Şekil 5’te verilmiştir.

Değerler Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

- Aile eğitimleri ve aileyi bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı (19)
- Okul- aile- öğretmen iş birliğinin sağlanması (11)
- Değerler eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi (6)
- Okunacak hikâye kitaplarına, izlenecek televizyon programlarına, reklamlara, çizgi filmlere ya da filmlere değerlerimizi hatırlatacak, canlandırarak şeylerin eklenmesi (3)
- Ailenin çocukları ile kaliteli vakit geçirmesi, iyi iletişim kurması (3)
- Öneri belirtmeyenler (2)
- Kitle iletişim araçlarında sınırlama getirilmesi (2)
- Öğretmenlere yönelik eğitim ve seminerlerin olması (2)
- Televizyon programlarında RTÜK’ün düzenlemeler yapması (2)
- Uygulamalı eğitim anlayışının olması (1)
- Toplumdaki iyi örneklerin gösterilmesi (1)
- Üniversitelerde öğretmen adaylarına yönelik değerler eğitiminin verilmesi (1)
- Devlet yönetiminde değerler eğitimi konusunda etkinlik ve çalışmalar yapılması (1)
- Bölgenin kültürel yapısına göre planlama yapılarak öğrencilerin tanınması ve buna göre plan yapılması (1)
- Sene başı toplantılarda değerler eğitimi ile ilgili olarak ortak etkinlikler, yarışmalar, dergi hazırlama gibi konuşmalar yapılması ve uygulanması (1)

Şekil 5. Değerler eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri

Sınıf öğretmenlerine göre değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlara yönelik en çok aile eğitimleri ve aileyi bilinçlendirme çalışmalarının yapılması (19) üzerinde durulmuştur. Okul-aile-

öğretmen iş birliği (11) sağlanmalıdır. Değerler eğitimi ayrı bir ders olarak verilmelidir (6). Okunacak hikâye kitaplarına, izlenecek televizyon programlarına, reklamlara, çizgi filmlere ya da filmlere değerlerimizi hatırlatacak, canlandıracak şeyler eklenmelidir (3). Kitle iletişim araçlarına sınırlama getirilmelidir (3). Sınıf öğretmenlerinin düşünceleri aşağıda verilmiştir:

“Bireylerin değer sistemi oluşumunda şüphesiz aile, sosyal çevre kitle iletişim araçları etkilidir ancak bireyin değer oluşumunda sadece okul formel bir yapıya sahiptir Dolayısıyla yeni nesillere vermek istediğimiz değerleri etkili bir şekilde yerine getirmek için öğretmen eğitimine önem vermeliyiz.” K3

“Ailenin çocukla iletişimi daha kuvvetli olmasını sağlarım. Öğrencinin kişilik özelliklerini ve gelişim özelliklerini iyi tanıyıp ona göre adım atarım. Bölgenin kültürel yapısına göre planlama yaparım.” K5

“Öncelikle anne baba adaylarına değerler eğitimi verilmeli sonra dünyaya getirilen çocuğun bu değerlerle nasıl büyütülmesi gerektiği öğretilmelidir. Büyüyüp okul çağına gelen çocuk, öğrencilik yaşamına sayısal, sözel becerilerin yanı sıra değerler eğitimi ayrı bir ders olarak desteklenmelidir. Okunacak hikâye kitaplarına, izlenecek TV programlarına, çizgi filmlere ya da filmlere değerlerimizi hatırlatacak, canlandıracak bir şeyler eklenmelidir.” K6

“Aile desteği, okul-aile-öğretmen iş birliği olmalıdır. Değerler eğitimi derslerin içerisinde küçük bir parça olmak yerine ayrı bir ders olmalıdır. Eskiden olan adab-ı muaşeret gibi. Değerler eğitiminin yaşama aktarılabilmesi için gerçek durumlarla, yaşamdaki olaylarla karşılaştırılarak verilmelidir.” K14

“Aile eğitimi başta gelmeli. Çocuklara yönelik farklı etkinlikler olabilir. Televizyon dizi ve filmlerine RTÜK düzenlemeler yapabilir. Veliler, çocukları için sosyal medya düzenlemesi, kısıtlaması yapabilir.” K15

“Öncelikle sosyal çevrenin bilinçli olması gerekmektedir. Toplumdaki eğitimli bireylerin sayısını daha çok arttırmalıyız. Okul-aile-sosyal çevre iş birliği daha çok arttırılmalı, devlet yönetiminin değerler eğitimi konusunda daha çok etkinlik ve çalışma yapmaları gerekir. Ailelerin sabırlı ve özverili şekilde çocuğunu takip etmesi, davranışlarını gözlemleyip olumsuz durumlara karşı önlem alması gerekmektedir. Öğretim programında değerler eğitimi ayrı bir ders olarak müfredata eklenmelidir.” K32

6. Değerler Eğitiminde Kullanılan Değerlendirme Yaklaşımları Nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine, değerler eğitimi kazandırma sürecinde değerlendirme yaklaşımlarını kullanıyor musunuz sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar Şekil 6'da sunulmuştur.

Değerler Eğitimi Kazandırma Sürecinde Kullanılan Değerlendirme Yaklaşımları		
Gözlem yaparak (29)	Pano hazırlama (2)	Kullanmıyorum (1)
Veli iletişimi (2)	Ödevlendirme (2)	Ahlaki muhakeme (1)
Soru- cevap (2)	Örnek olay tamamlama (1)	Resim çizme (1)
Film izletme (1)	Metin yazma (1)	Sunum yapma (1)
Öz değerlendirme, kazanım değerlendirme ve akran değerlendirme (6)		

Şekil 6. Değerler eğitimi kazandırma sürecinde kullanılan değerlendirme yaklaşımları

Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin değerlerin kazanımını değerlendirmede en çok gözlem (29) yaptıklarını belirtmişlerdir. Öz değerlendirme formları (6), veli ile iletişim kurma (2), soru-cevap yöntemi (2), ödevlendirme (2) ve pano kullanma (2) en çok kullanılan değerlendirme yaklaşımlarıdır. Ayrıca film izletme, metin yazma, resim çizme, sunum yapma, ahlaki muhakeme ve örnek olay tamamlama gibi etkinliklerde yapılmaktadır. Herhangi bir değerlendirme yaklaşımı kullanmayan 1 sınıf öğretmen bulunmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin düşünceleri doğrudan alıntılar halinde aşağıda verilmiştir:

“Kullanmıyorum.” K7

“Diğer arkadaşlarıyla olan iletişiminde, bahçede veya sınıfta oyun oynarken gösterdiği davranışlarda, sınıftaki veya okuldaki diğer arkadaşlarına olan yaklaşımlarında görerek değerlendirebiliriz.” K8

“Öğrencilere uygulanan yöntem ve tekniklerin sonuçlarına bakarım. Davranışlar izlenerek gözlem formu doldururum. Film izletip daha sonra görüşlerini alırım.” K17

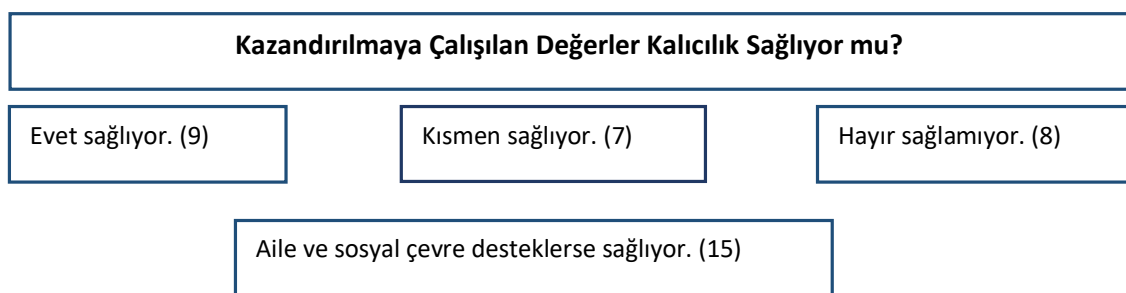
“Evet, kullanıyorum. Arkadaşlarının ve çevresindeki birilerinin başına bir şey geldiğinde verdikleri tepki ve davranışlardan değerler eğitiminin etkili olup olmadığını öğrenebiliriz”. K25

“Dürüstlük, saygı, sorumluluk değerlerini ödevlendirmelerden anlıyorum. Aile ile iletişimde ne kazandı ne kazanmadı anlıyorum. Öğretmenle olan iletişiminden ve akran iletişiminden. Çocuk, kendisini oyun sırasında belli ediyor.” K36

“Sınıfta soru sorarak, örnek olay anlatıp sonucunu çocuklara tamamlattırarak değerlendiriyorum.” K40

7. Değerler eğitiminde kazandırılmaya çalışılan değerler kalıcılık sağlıyor Mu? Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine, değerler eğitiminde kazandırılmaya çalışılan değerler kalıcılık sağlıyor mu sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. Kazandırılmaya çalışılan değerler kalıcılık sağlıyor mu?

Sınıf öğretmenlerine göre kazandırılmaya çalışılan değerler aile ve sosyal çevre desteklerse (15) kalıcılık sağlamaktadır. Değerler eğitiminde kazandırılmaya çalışılan değerlerin kalıcılık sağladığını belirten (9) sınıf öğretmeni bulunmaktadır (7) sınıf öğretmeni ise kısmen kalıcı olduğunu belirtmiştir. Kalıcılık sağlamadığını düşünen (8) sınıf öğretmeni vardır. Sınıf öğretmenlerinin düşünceleri aşağıda verilmiştir:

“Okullarda her ay bir değer üzerinden eğitim veriliyor. Çocuk bu değeri benimseyip hayatında yer vermeye başlıyor. Ancak sosyal çevrede ve ailede bu değerın içeriğinin tam tersini görürse

davranışlarında sönme gerçekleşiyor. Bu sebeple verilen değerler okul boyutunda kalmamalı ve hayatın içine entegre edilmelidir.” K2

“Kalıcılık sağlamıyor. Çünkü okul- aile- sosyal çevre- öğretmen- müfredat- kitle iletişim araçları gibi sayılan boyutların birbirini destekleme konusunda eksik kaldığını, bir bütün olmaması nedeniyle kalıcılığın olmadığını düşünüyorum.” K6

“Hayır. Çünkü çocuk hayatının her döneminde ailesinden, sosyal çevresinden, toplumdan bu değerlerin zıttı olan uygulamalar görüyor ve bunlara maruz kalıyor. Bu nedenle çocuğun kalıcı olarak bu değerleri kazanması için sayılan tüm etkenlerin aynı doğrultuda uygulamalar yapması gerekir.” K8

“Bence sağlıyor, özellikle küçük sınıflarda verilen değerler kalıcılık sağlıyor.” K13

“Aileden temeli alıyorsa kalır. Ancak almadığı halde bizden aldıkları da oluyor. Yıllar sonra konuştuğumuzda öğretmenim biz sizden bunu öğrendik diyorlar. Bir şeyler verebildiğimizi o zaman anlıyoruz. Ancak bu yönde ölçü tutamıyoruz. Kalıcı olan o kişinin dünyasında ne kadar rol almışın örnek olmuşsun, budur.” K3

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Sınıf öğretmenleri için değerler eğitimi, bireysel olarak değerlerin kazandırılmasında, kişilik ve kimliğin oluşmasında, bireyin kendini tanımasında ve geliştirmesinde rol oynamaktadır. Bireye olumlu davranış kazandıran ve insan yetiştiren ahlaki kurallar olarak görülmektedir. Toplumda saygı kazandıran ve yer edinmeyi sağlayan, toplumu oluşturan temel taş olarak ele alınmıştır. Değerler eğitiminin aynı zamanda bir sonraki nesle duygu, kültür, milli ve manevi değerlerin aktarımını sağladığı belirtilmektedir. Abukan (2019) yapmış olduğu çalışmada öğretmenler, yeni neslin kaliteli bir nesil olabilmesi, iyi bir toplumun oluşturulabilmesi, çocuklarımızın topluma uyum sağlayabilmesi, daha kaliteli bir hayat ve toplumsal yozlaşmanın engellenmesi için değerler eğitiminin gerekliliğini vurgulamıştır.

Değerler eğitiminin öğrencilere bireysel ve toplumsal açıdan kazanımları olmaktadır. Bireysel kazanımlar öğrencilerin değerleri oluşturması, öğrenmesi ve değerlerin gelişimi bakımından ele alınmaktadır. Ayrıca; kişilik ve kimlik oluşumunda, olumlu davranış geliştirmesinde, ailesine, topluma ve insanlara karşı duyarlı olması da bireysel kazanımlardandır. Toplumsal uyumun sağlanması ve sosyal hayatta ilişkilerde yardımcı olması ise toplumsal kazanımlardandır. Balcı ve Yanpar Yelken (2010), öğretmenler ile yaptıkları çalışmada değerlerin birey ve toplumun davranışları üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Toplum içinde birey olabilmenin sağlanması, toplumsal bütünleşmenin bireye etkilerine değinilmiştir. Aynı zamanda değerler, bireyin hayatının anlam kazanmasında yardımcı olacak maddi ve manevi unsurlar olarak görülmüştür. Öğretmenlere göre toplumsal yaşantılar sonucu oluşan değerler, bireyin sahip olabileceği üstün özelliklerdir. Bu özellikler toplumsal yaşamı düzenleyen yazılı veya yazılı olmayan kurallardır.

Sınıf öğretmenleri, değerler eğitimi uygulamalarında en çok strateji, yöntem ve teknik olarak örnek olay, yaratıcı drama, yaparak-yaşayarak, rol model olma, soru-cevap, beyin fırtınası, canlandırma, anlatım, ders içinde, gösteri, gözleme ağırlık vermişlerdir. Hikâye okuma, masal dinleme, film-çizgi film izleme, pano hazırlama değerler eğitiminde en çok kullanılan araç-gereç ve teknolojik uygulamalarıdır. Çevre yürüyüşlerinin yapılması, veli ile iletişim kurulması, ev

ziyaretlerinin yapılması ders dışı etkinlikler olarak yer almaktadır. Çelik (2020), öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntemlerin soru- cevap, düz anlatım, örnek olay, canlandırma ve eğitsel oyun olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Aydın (2019), ilkökul dönemi öğrencilerinde söylemden ziyade davranışların etkili olduğunu, sınıf öğretmenlerinin en önemli rolünün değerleri yaparak yaşayarak öğrencilere örnek davranışlar sergilemesi olduğunu belirtmiştir. Benzer bir sonuca Ateş (2014) yaptığı çalışmada ulaşmıştır. Değerler eğitiminde sınıf öğretmenleri, örnek olay, drama, hikâye, pano hazırlama, film izleme, önemli şahsiyetlerin hayat hikayelerini araştırma, hikâye tamamlama, pankart ve sloganlar hazırlama gibi etkinlikler kullanmaktadır. Eryılmaz (2016), değerler eğitiminde sınıf öğretmenlerinin en çok telkin, model olma, empati kurma ve değer aydınlatması gibi değer öğretme yollarını kullandıklarını ancak ahlaki muhakeme, değer analizi gibi yöntemlerin yeterince kullanılmadığını belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri değer kazandırmada en çok gösteri, oyun, rol oynama, örnek olay yöntemlerini kullanmaktadır. Abukan (2019), öğretmenlerin değerler eğitimini içeren çalışmalarda rol model olma, drama, film izletme gibi yöntem ve teknikleri kullandıklarını belirtmiştir. Taymur (2015), ilkökul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşleri üzerine yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminin kazanımında resim, şiir, kompozisyon, ödevlendirme, önemli şahsiyetlerin yaşamları, tarihi mekanlara yapılan geziler vb. uygulamalar yaptıkları sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimini uygulama aşamasında karşılaştıkları sorunların başında ailenin ilgisizliği ve bilinçsizliği, okulda verilen davranışlar ile aile ve çevrede öğrenilen davranışların çatışması, olumsuz akran etkisi, kitle iletişim araçlarında öğrenciler tarafından şiddet içerikli dizilerin ve uygun olmayan içeriklerin izlenmesi gelmektedir. Ayrıca öğretmenlerin olumsuz tutumu, davranış ve sözlerinin tutarlı olmaması, öğretmenlerin kültür ve düşünce yapılarının farklı olması ve verilecek değer ne şekilde ve nasıl verilmesi gerektiği konusunda eksiklik olması karşılaşılan diğer sorunlardandır. Okul ve ailenin kopuk olması, okul yönetiminin başarı odaklı olması, yönlendirmede yetersiz kalması da sorun olarak ele alınmıştır. Bunların dışında sınıfların küçük ve kalabalık olması, öğretim programlarında değerlerin konuların içine yerleştirilmesi, her kazanımda verilememesi, uygulama ve etkinlik bakımında yetersiz kalması, değerlerin kazanımında kontrol amaçlı bir yöntem kullanılamaması da sorun olarak ele alınmaktadır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerinin düşük olması, aynı zamanda verilmek istenen değerlerin, ilkökul öğrencilerine göre soyut kalması değerlerin kazandırılmasında zorluk oluşturmaktadır. Çelik (2020), çalışmasında değerler eğitiminde karşılaşılan sorunları “öğrencilerin hazırbulunuşluklarının düşük olması”, “ailelerin ilgisiz olmaları, gerekli desteği vermemeleri”, “derslerin akademik yoğunluğu”, “değerler eğitimine yönelik ayrı bir dersin omamması”, “zaman yetersizliği”, “yeterli bilgiye sahip olunmaması”, “gereken önemin verilmemesi” boyutlarında ele almıştır. Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş (2014), yaptıkları çalışmada değerler eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunları “okulda verilen değerlerin aile ve çevre tarafından pekiştirilmemesi”, “okul değerleri ile ailelerin değerleri arasında öncelik farkının olması”, “televizyon programlarının içeriklerinin şiddet, cinsellik gibi ögeler içermesi”, “öğrencilerin kitle iletişim araçlarını bilinçsizce kullanımı”, “öğretmenlerin yeterince model olmaması”, “öğretmenlerin yeterince bilgilerinin olmaması”, “değerler eğitiminin önemsiz görülmesi”, “program yoğunluğu”, “etkinliklerin yetersiz olması”, “okul- aile iş birliğinin yetersiz olması”, “sınıfların kalabalık olması” boyutlarında ele almışlardır. Aydın (2019), “değerlerin soyut olması”, “öğretmenlerin rol model olması”, “kitle iletişim araçlarında şiddet içeren oyunların oynanması”, “okul- aile iş birliği”, “ailenin sorumluluklarını yerine getirmemesi”, Abukan (2019),

“eğitim anlayışı”, “teorik kısımda kalması”, “eğitmcilerin donanımsızlığı”, “ailelerin yetersizliği”, “insanların bilgi eksikliği”, “sadece belirli değerlere odaklanması”, Taymur (2015) ise “yeterli kaynak, materyal ve ders içeriklerinin bulunmaması, mevcut kaynaklara erişimin zor olması”, “okul yöneticilerinin yeterince önemsememesi ve destek sağlamaması”, “sosyal medya, kitle iletişim araçları”, “okullardaki fiziki yetersizlikler” boyutlarında ele almıştır. (Turan & Arslan, 2016), yaptıkları çalışmada öğretmenler, okulda öğretilenler ile çevreden görülenlerin çakıştığını ve çevrenin üstün geldiğini belirtmiştir. Ayrıca kitle iletişim araçları, sosyal medyanın değerlerin yok olmasına sebep olduğunu savunan öğretmenler bulunmaktadır.

Öğretmenler karşılaşılan sorunların çözümüne öneri olarak aile eğitimleri ve aileyi bilinçlendirme çalışmalarının olması gerektiğini belirtmiştir. Okul-aile-öğretmen iş birliği sağlanması, değerler eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi, okunacak hikâye kitaplarına, izlenecek televizyon programlarına, reklamlara, çizgi filmlere ya da filmlere değerlerimizi hatırlatacak, canlandıracak şeyler eklenmesi, kitle iletişim araçlarına sınırlama getirilmesi de üretilen çözüm önerilerindedir. Çelik (2020), değer kazandırma sürecinde örnek davranışlar sergilemenin, rol model olmanın ve yaşanan örnek olaylardan yararlanmanın değer farkındalığı geliştirmede daha etkili olduğunu belirtmiştir. Benzer bir sonuca Turan ve Arslan (2016), öğretmenler ile yaptığı çalışmada ulaşmıştır. Aydın (2019), yaptığı çalışmada sınıf öğretmenleri, öğrencilerin kitle iletişim araçlarının bilinçli ve kontrollü kullanımını öğrenebilmeleri için medya okuryazarlığı dersinin okutulması gerektiğini belirtmiştir. Taymur (2015)’un yapmış olduğu çalışmaya göre sınıf öğretmenleri, değerler eğitiminin daha etkili olabilmesi için okul yöneticilerine ve öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi gerektiği, öğretmen yetiştiren kurumların değerler eğitimine ve pedagojik alanlara daha fazla ağırlık vermesi sonucuna ulaşmıştır. Ateş (2014), sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılmasında okulun yanında ailenin, çevrenin, medyanın, kitle iletişim araçlarının iş birliği içerisinde olması gerektiği sonucuna vardıklarını belirtmiştir.

Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin değerlerin kazanımını değerlendirmede en çok gözlem yaptıklarını belirtmişlerdir. Öz değerlendirme formları, veli ile iletişim kurma, soru-cevap yöntemi, ödevlendirme ve pano kullanma en çok kullanılan değerlendirme yaklaşımlarıdır. Ayrıca film izletme, metin yazma, resim çizme, sunum yapma, ahlaki muhakeme ve örnek olay tamamlama gibi etkinlikler de yapılmaktadır. Çelik (2020), sınıf öğretmenlerinin değerleri kazandırma sürecinde ve sonunda öğrencilerin değerleri ne düzeyde kazandığını belirlemek amacıyla sadece gözlem yaptıklarını belirtmiştir. Değerlerin soyut olması ve herhangi bir ölçme aracı ile ölçülemeyeceği düşüncesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eryılmaz (2016), sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarında gözlem yaparak, soru cevap tekniği ve velilerle görüşme yöntemini kullanarak değerlendirme yaptıklarını belirtmiştir. Taymur (2015)’un yaptığı çalışmada sınıf öğretmenleri, öğrencilerin değerlerini kazanma düzeylerini gözlem yaparak ölçmektedir.

Sınıf öğretmenlerine göre kazandırılmaya çalışılan değerler aile ve sosyal çevre desteklerse kalıcılık sağlamaktadır. Benzer bir sonuca Abukan (2019)’ın vardığı görülmüştür. Öğrencilerin; aile, medya ve sosyal çevre gibi dış uyaranlar nedeniyle verilen değerleri yeterince özümseyemediklerini belirtmiştir.

Değerler eğitimi uygulamalarının bireysel olarak değerlerin kazandırılmasında, kişilik ve kimliğin oluşmasında, bireyin kendini tanımasında ve geliştirmesinde önemli bir rolü olduğu

söylenbilir. Değerler, bireye olumlu davranış kazandırma ve insan yetiştiren ahlaki kurallar olarak görülmektedir. Değerler, toplumda saygı kazandıran ve yer edinmeyi sağlayan, toplumu oluşturan temel taş olarak ele alınması açısından eğitimin önemli bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sınıf öğretmenleri, değerler eğitimi uygulamalarında en çok strateji, yöntem ve teknik olarak örnek olay, yaratıcı drama, yaparak-yaşayarak, rol model olma, soru-cevap, beyin fırtınası, canlandırma, anlatım, ders içinde, gösteri, gözleme ağırlık vermişlerdir. Hikâye okuma, masal dinleme, film-çizgi film izleme, pano hazırlama değerler eğitiminde en çok kullanılan araç-gereç ve teknolojik uygulamalarıdır. Bu uygulamaların deneysel olarak yapıldığı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Öğretmenler karşılaşılan sorunların çözümüne öneri olarak aile eğitimleri ve aileyi bilinçlendirme çalışmalarının olması gerektiğini belirtmiştir. Okul-aile-öğretmen iş birliği sağlanması, değerler eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi öneri olarak değerlendirilmektedir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURULU BAŞKANLIĞI kurumdan (2021/06-18) etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Abukan, F. (2019). *Öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik farkındalık düzeyleri materyal ve okul politikası oluşturulmasına yönelik görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Acar Başeğmez, D. ve Er, K. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 12(33), 1-34. <https://doi:10.7827/TurkishStudies.12642>
- Aksoy, E. (2017). *İlkokullarda değerler eğitiminde etkili olan faktörlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Ateş, F. (2014). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Isparta ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2020). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Balcı, F. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin "değer" kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Baydır, E. (2018). *İngilizce öğretmenlerinin 2017 taslak İngilizce öğretim programında yer alan değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Bolay, S. H. (2004). Aşkın değerler buhranı. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan ve M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 55-69). İstanbul: dem.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün, S. B. Demir, Dü, M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal.
- Çelik, Z. E. (2020). *Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Çetin Korkmaz, M. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Durka, G. (2012). Değerleri sanat aracılığıyla öğretmek. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan, & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi-II Sempozyum Bildirileri* içinde (s. 57-68). İstanbul: dem.

- Eren, E. (2018). *Okul öncesinde değerler eğitiminin program, öğretmen ve aile görüşleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Eryılmaz, M. A. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin üçüncü sınıf hayat bilgisi derslerinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi ders öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gürhan, E. (2017). *İlkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Konya- Selçuklu örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kara, B. (2017). *İlköğretim okullarında değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Karakaya, T. (2004). Küreselleşme ve Avrupa Birliği sürecinde etik değerlere kritik bir yaklaşım - sorunlar ve çözümler-. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan, & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 203-214). İstanbul: dem.
- Kaya, M. ve Taşkın, O. (2016). Okulda değerler eğitimi. M. Köylü (Dü.) içinde, *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* (s. 131-157). Ankara: Nobel akademik.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. Y. Keskin, & M. Köylü (Dü.) içinde, *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* (s. 19-52). Ankara: Nobel Akademik.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18. <http://www.keg.aku.edu.tr/arsiv/c2s2/c2s2m1.pdf> adresinden alındı
- Kurtulmuş, M., Tösten, R. ve Gündaş, A. (2014). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 281-305.
- Kuzu, K. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ve bu görüşlerin sınıf içi uygulamalara yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Miles, M.B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An Sourcebook*. Sage Publications, Inc.
- Lickona, T. (1997). The teacher's role in character education. *The Journal of Education*, 179(2), 63-80. <https://www.jstor.org/stable/42741723> adresinden alındı
- Öğretici, B. (2011). *İlköğretim 6.sınıf sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimine yönelik uygulamaların etkililiğinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Özdemir, T., Boydak Özcan, M. ve Akgün, M. (2017). Öğretmen görüşleriyle değerler eğitimi odaklı eğitim denetimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 35-52. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bujer/issue/33864/358732> adresinden alındı
- Sezer, Ş., Karabacak, N., Küçük, M. ve Korkmaz, İ. (2020). School administrators' opinions related to the values that should be gained to classroom teachers through in-service training. *Eurasian Journal of Educational Research*, 86, 175-196. doi:10.14689/ejer.2020.86.9
- Şahin, Ü. (2019). Values and values education as perceived by primary school teacher candidates. *International Journal of Progressive Education*, 15(3), 74-90. doi:10.29329/ijpe.2019.193.6
- Şentürk, G. (2020). *Fen bilimleri dersinde değerler eğitiminin uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taymur, Z. (2015). *İlkokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma Batman il örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Tozlu, N. ve Topsakal, C. (2004). Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde değerler eğitimi. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan, & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 177-202). İstanbul: dem.
- Turan, C. ve Arslan, S. (2016). İlkokul öğrencilerinde evrensel ve insani değerlerin kazandırılma sürecinin, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 5(1), 26-41.
- Turgut Yıldırım, D. (2019). *Üstün yetenekli öğrencilerde değerler eğitiminin idareci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uzuner, N. K. (2019). *Değerler eğitiminde kullanılan araç-gereç ve materyallere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Yalçın, M. (2019). *Değişen (2017) 5. sınıf sosyal bilgiler müfredatındaki değerler eğitimiyle ilgili öğretmen görüşleri (Sivas örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A. (2019). *Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile işbirliğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Ziebertz, H. G. (2004). Çokkültürlü bir toplumda değerler eğitimi modelleri. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan ve M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 446-466). İstanbul: Dem.

İletişim/Correspondence

Dr. Öğretim Üyesi Sevgi KOÇ
sevgikoc@yyu.edu.tr

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Van/Türkiye

Asuman ERGÜN

asu.krc6@gmail.com

Bayburt Şehit Oktay Altuntaş İlkokulu, Bayburt/Türkiye